

Verksamhetsberättelse 2020

Regional Biblioteksverksamhet, Läs- och
litteraturfrämjande verksamhet

Förord

Den regionala biblioteksverksamheten drivs i förvaltning av Region Västmanland inom enheten Kulturutveckling och har som uppdrag att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för de folkbibliotek som är verksamma i länet. Uppdraget fastställs i bibliotekslagen 11§.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar strategiskt för att stödja och medverka till utveckling av och samverkan mellan folkbiblioteken i länets tio kommuner. Målet är att alla invånare ska ha jämlik tillgång till information, litteratur och biblioteksservice.

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Vision: Livskraft för framtiden	5
1.2	Värdegrund	5
2	Förutsättningar	5
2.1	Nationella kulturpolitiska utgångspunkter	5
3	Uppdrag.....	6
4	Personal.....	6
5	Utvecklingsområden	6
5.1	Utvecklingsområden Regional Biblioteksverksamhet.....	7
5.1.1	Bibliotekssamverkan	7
5.1.2	Utveckla arbetet med bibliotekens digitala kompetens	10
5.1.3	Samordning av arbetet med uppföljningsbara lokala biblioteksplaner och löpande nationell samverkan kring kvalitetsarbete tillsammans med Kungliga biblioteket.....	11
5.2	Utvecklingsområden Läs- och litteraturfrämjande verksamhet.....	12
5.2.1	Utveckla nätverk för samverkan inom läsfrämjande	12
5.2.2	Utveckla stöd till nya modeller och metoder för läs- och litteraturfrämjande verksamhet.....	14
5.2.3	Utveckla samarbetet inom Språkfrö Västmanland för att på sikt etablera ett projekt.....	14
5.2.4	Utveckla läsfrämjande verksamhet med inspiration och kompetensutveckling till de vuxna som möter och arbetar med barn och unga.....	15
5.2.5	Genomföra en kartläggning och inventering av litterära aktörers förutsättningar i Västmanland.	16
6	Projekt.....	17
6.1	Omställningsberättelser.....	17
6.2	Språkfrö Västmanland	17

1 Inledning

All verksamhet ska utgå ifrån regionens vision och värdegrund.

1.1 Vision: Livskraft för framtiden

"Vi växer hållbart och sätter hälsan främst. Vi skapar möjligheter och modiga lösningar. Vi ger förutsättningar för utveckling i en levande demokrati. Tillsammans bryter vi ny mark och förflyttar gränser. I det vardagliga och i det övergripande. I det som är nära och det som är långsiktigt. Vi är mitt i livet och samhället, och gör skillnad varje dag. Vi är livskraft för framtiden. Vi är Västmanland. "

1.2 Värdegrund

"Region Västmanland ska alltid utgå från att alla människor är lika värda och ska bemötas med respekt. Alla människor ska ges förutsättningar för god livskvalitet. En viktig faktor för livskvalitet är samverkan mellan alla involverade parter. Regionen ska hushålla med de gemensamma resurserna och fördela dessa efter behov."

2 Förutsättningar

Region Västmanland ska skapa förutsättningar för att invånarna i hela länet ska ges tillgång till ett rikt och varierat kulturutbud som präglas av mångfald, kvalitet och delaktighet.

Samverkan är grundläggande för att kulturlivet ska utvecklas i länet, detta sker mellan regionen, kommunerna, civilsamhället och kulturskapare.

Sedan 2012 har Västmanlands regionala kulturplan varit utgångspunkten för det kulturpolitiska arbetet i Västmanland.

2.1 Nationella kulturpolitiska utgångspunkter

Enligt riksdagsbeslut är inriktningen av kulturpolitiken¹:

"Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas

¹ Prop. 2009/10:3. Tid för kultur. Regeringens proposition

- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.”

3 Uppdrag

Uppdraget för Kulturutveckling är att genom samverkan och förankring med kommuner och andra aktörer bidra till utveckling av kulturpolitiskt prioriterade områden utifrån den regionala kulturplanen.

4 Personal

Inom regional biblioteksverksamhet finns fyra heltidstjänster 2020.

- Kulturutvecklare som arbetar inom fälten regional biblioteksverksamhet, läs- och litteraturfrämjande samt barn & unga, Cajsa Broström 100 %
- Bibliotekssamverkan med mål att skapa gemensamma system, riktlinjer för samarbete samt delade kompetenser, Karin Engström 100 %
- Digital biblioteksutveckling, kvalitetsarbete, biblioteket som mötesplats, Amelie Sarlin, föräldraledig 50% januari-juni, 90 % fortsatt
- Litteraturen som konstform, Helena Öberg Carlsson, 75% projektanställd tom 12 september därefter 100% tillsvidareanställd.
- Digitalt först, projektanställd Emilia Hellman 100 %
- Christer Söderqvist, administrativ assistent 100%. Pension i september.
- Aram Ismaili, vikarie administrativ assistent under sommaren 15%.

5 Utvecklingsområden

Den regionala biblioteksverksamheten stödjer folkbibliotekens verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete för att skapa större likvärdighet mellan länets bibliotek. En stor del av den kvalitetshöjande metodutvecklingen sker i samverkan med andra regionala och nationella biblioteksverksamheter.

Sedan 2015 pågår ett samverkansprojekt, Bibliotek i Västmanland, mellan folkbiblioteken i alla kommunerna. Målet är att utveckla samverkan mellan kommunernas folkbiblioteksverksamhet i länet. Detta kopplar mot 11§ och 14§ i Bibliotekslagen. Syftet är att öka servicegraden och tillgängligheten till bibliotekstjänster i hela länet. Även sjukhusbiblioteket inom Region Västmanland ingår i delar av samarbetet.

Projektets målområden omfattar upphandling av RFID, biblioteksdatasystem och webbplats, gemensamt mediebestånd, lånekort, transporter, databaser, kompetensöverföring samt marknadsföring.

Den regionala biblioteksverksamheten är en viktig kunskapsnod för utvecklingen av folkbibliotekspersonalens digitala kompetens. För att uppfylla det behov av ökad digital kompetens som krävs av länets invånare samt för att skapa likvärdig biblioteksverksamhet är det viktigt att folkbibliotekspersonalen får möjligheter och resurser för en digital kunskapshöjning.

Den regionala biblioteksverksamheten har i uppdrag att strategiskt arbeta med att stärka den läs- och litteraturfrämjande verksamheten i länet. Språket är en grundläggande rättighet för alla människor och viktigt för att kunna kommunicera, informera sig, vara delaktig i samhället och ta del av litteratur och kultur.

5.1 Utvecklingsområden Regional Biblioteksverksamhet

- Bibliotekssamverkan
 1. Upprätta ett samarbetsavtal mellan kommunerna i samverkan Bibliotek i Västmanland.
 2. Utveckla hållbara strukturer för flytande bestånd, att invånarna i länet kan låna och lämna medier vart de vill.
 3. Utveckla hållbara transporter mellan biblioteken i en gemensam mediesamverkan.
 4. Utveckla en struktur för gemensam kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i Bibliotek i Västmanland.
- Utveckla arbetet med bibliotekens digitala kompetens
- Samordning av arbetet med uppföljningsbara lokala biblioteksplaner och löpande nationell samverkan kring kvalitetsarbete tillsammans med Kungliga biblioteket

5.1.1 Bibliotekssamverkan

- 1 *Upprätta ett samarbetsavtal mellan kommunerna i samverkan Bibliotek i Västmanland.*

Samverkansparter:
Kommunerna

Planerad aktivitet:

- Påskrift och implementera samarbetsavtal
- Gemensamma åtaganden
- Budget gemensamma områden

Mål:

- Samarbetsavtal
- Gemensamt bestånd
- Databastjänster

- Gåvoböcker

Utfall:

Ett samarbetsavtal finns nu mellan alla kommuner som fram till 2022 reglerar samarbete och budget för drift och support samt utveckling av gemensamt biblioteksdatasystem samt gemensam webbplats. Regionen är inkluderad genom att tillhandahålla transporter. Diskussioner har inletts för att utöka innehållet i samarbetsavtalet, t ex för inkludering av mediasamarbete, fortbildning mm.

- 2 Utveckla hållbara strukturer för flytande bestånd, att invånarna i länet kan låna och lämna medier vart de vill.

Samverkansparter:

Kommunerna, KB.

Planerad aktivitet:

- Arbetsfördelning Libris
- Riktlinjer och policy för mediasamverkan
- Behov och möjligheter för gemensamma databastjänster

Mål:

- Libris
- Gemensamt bestånd
- Databastjänster

Utfall:

Förvaltning finns nu utarbetad för arbetsgrupper inom medier och Libris, med ytterligare kontaktpersoner så att varje kommun täcks upp med någon ansvarig. Utöver det finns även nätverk för personer som arbetar med gemensamma frågor såsom fjärrlån, inköp och reservationshantering. Kommunikation mellan parter sker förutom i möten och workshops ofta i en gemensam slack. Dokument med riktlinjer och policy finns klar för mediasamarbetet och kan på sikt utökas till att bli en större mediepolicy. Arbetsgruppen medier har tagit fram underlag för flertalet databastjänster som skulle kunna bli gemensamma, men det finns ännu inget beslut om att gå vidare med detta.

- 3 Utveckla hållbara transporter mellan biblioteken i en gemensam mediasamverkan.

Samverkansparter:

Kommunerna

Planerad aktivitet:

- Sätta parametrar boksändningar
- Se över transportmöjligheter
- Gemensam halvtidstjänst

Mål:

- Effektiva och miljövänliga transporter

Utfall:

Förvaltningsteamet för biblioteksdatasystemet har under året arbetat intensivt med att justera systemet så medier ska röra sig så smidigt som möjligt; reserverade medier ska i första hand fångas in där de är inne, reserverade titlar som finns hos alla kommuner stannar under en första period i sin "hemkommun" innan de släpps fritt. "Automatiska omlån" är infört vilket innebär att medier automatiskt får förlängd lånetid upp till tre låneperioder, låntagaren får ett sms om att detta har skett. Transporter sker liksom tidigare med regionens transportbilar som samtidigt körs till länets vårdcentraler. Transporterna har utökats och går numera också direkt till respektive bibliotek. Den omsortering som görs på Västerås stadsbibliotek, och som tidigare hanterats av regionen, görs nu av en utökade halvtidstjänst hos biblioteket och bekostas därefter av samarbetet gemensamt.

- 4 Utveckla en struktur för gemensam kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i Bibliotek i Västmanland.

Samverkansparter:

Kommunerna, Västerås sjukhusbibliotek, andra kommuner i landet, några högskole- och universitetsbibliotek samt andra regioner som är intresserade av bibliotekssamverkan och särskilt biblioteksdatasystemet Koha.

Planerad aktivitet:

- Förvaltning Koha, studera avtal
- Kommunikationsytor (sharepoint, slack mm)
- Nationellt samarbete
- Nätverksträffar, möten, kompetensdagar
- Organisation med arbetsgrupper

Mål:

- Struktur kunskapsöverföring, erfarenhetsutbyte
- Teambuilding

Utfall:

Projektarbetet kring införande av nytt biblioteksdatasystem har under året övergått i förvaltning. För detta finns ett förvaltningsteam som kompletteras med fler kohansvariga så att varje kommun täcks in. Till detta finns ytterligare personer med kompletterande kunskaper t ex för att skapa rapporter för statistik mm. Biblioteksdatasystemet är ett nav i samarbetet dit alla övriga arbetsgrupper har kopplingar. Samarbeta kring Koha sker även externt med andra kommuner och regioner som hört av sig med stort intresse. Tilläggsutveckling av Koha är upphandlat i samarbete med Luleå tekniska universitet, Bibliotek Mellansjö samt Vaggeryds bibliotek. Förvaltningsteam tillsammans med regionen har under året haft kontakt med otaliga bibliotek i landet. Samarbetet i länet har delvis förts vidare ut i landet, vilket blir kompetenshöjning för alla parter. Arbetsmöten har under året

skett i många grupper: styrgrupp, system, webb, medier, marknadsföring mm. Där förekommer inte bara utbyte av information och fattande av beslut utan där sker också en stor del av det önskade erfarenhetsutbytet och kompetensöverföringen. Särskilda insatser kring fortbildning som också har skett är två omgångar av biblioteksjuridik där all personal var inbjudna. För att möjliggöra samarbete med digital kommunikation finns en sharepoint- samt en slackyta uppsatt där alla biblioteksmedarbetare har möjlighet att delta. Bägge ytorna driftas av Region Västmanland. Organisation med arbetsgrupper är i princip klar, några bemanningar har ändrats under året och det ska i styrgrupp fattas beslut om grupperna för webb och marknadsföring.

5.1.2 Utveckla arbetet med bibliotekens digitala kompetens

Samverkansparter:

Kommunerna, Kungliga biblioteket, Svensk biblioteksforening, regionala biblioteksverksamheter.

Planerad aktivitet:

- Digitalt först:
 - Workshops utifrån självskattningstestet genomförs i samtliga kommuner
 - Delta i det nationella/regionala arbetet
 - Utför utbildningar med utgångspunkt i Digiteket
 - Utbildning Att leda bibliotekens digitala transformation för bibliotekschefer
- Kompetensutveckla inom gemensamma e-tjänster
- Utbilda i pedagogiskt handhavande av teknik och tjänster
- Kompetensdagar kring digital kompetens och MIK
- Nätverksträffar kring digital utveckling
- Använda Data Detox Kit som arbetsmetod på biblioteken
- Egen uppsättning av utställningen Glass Room Experience för utlån till biblioteken
- Utveckla arbete med KB:s checklista för integritet och säkerhet på bibliotek

Mål:

- Digital kompetensutveckling och deltagande i Digitalt först med användaren i fokus
- Insatser för digital delaktighet på folkbiblioteken
- Fokus på integritet och säkerhet för folkbibliotekens användare
- Digitalt ledarskap

Utfall:

2020 är det sista året för den nationella satsningen Digitalt först med användaren i fokus. Under året har representanter från den regionala biblioteksverksamheten deltagit i nätverksträffar och konferenser som anordnats för regionala biblioteksverksamheter. Workshops och utbildningar har genomförts i samtliga kommuner, utifrån självskattningstestet samt olika kompetensområden inom Digitalt först och med utgångspunkt i Digiteket. Utöver de lokala utbildningarna så har tre föreläsningar/webbinarium anordnats inom kompetensområdena Digitalt

samarbete, Problemlösning (pedagogiskt handledande samtal) och Skapa digitalt innehåll.

Ett ledarskapsspår/utbildning för bibliotekschefer – Att leda bibliotekens digitala transformation – anordnades nationellt under hösten 2020. Åtta deltagare från fem kommuner i länet var anmälda, tyvärr så genomfördes utbildningen inte på grund av snabbt tempo på utbildningen och tidsbrist för bibliotekscheferna. Planen är att genomföra utbildningen regionalt i långsammare tempo under våren 2021 för intresserade bibliotekschefer.

Inom den nationella satsningen Digitalt först med användaren i fokus har en arbetsgrupp tagit fram en översättning av Data detox kit och utställningen The Glass Room Experience, som fått namnet Mitt digitala jag. Den regionala biblioteksverksamheten har fått en uppsättning av utställningen som ska kunna lånas ut till biblioteken i länet. Materialet ska kompletteras med en ny webbplats hos Region Gävleborg som i skrivande stund inte finns på plats. Förhoppningen är att den ska lanseras inom kort så att det samlade materialet kan presenteras för biblioteken under våren 2021.

5.1.3 Samordning av arbetet med uppföljningsbara lokala biblioteksplaner och löpande nationell samverkan kring kvalitetsarbete tillsammans med Kungliga biblioteket

Samverkansparter:

Kommunerna, Kungliga biblioteket, Svensk biblioteksörening, regionala biblioteksverksamheter.

Planerad aktivitet:

- Kartlägga status för de kommunala biblioteksplanerna samt behov av stöd
- Skapa en plan för löpande uppföljning av kommunala biblioteksplaner
- Anordna regional Träffpunkt biblioteksplaner våren 2020
- Delta i nationell Träffpunkt biblioteksplaner hösten 2020
- Anordna inspirations/kunskapsdag kring nationella minoriteter
- Löpande omvärldsbevakning kring design thinking och användarcentrerade metoder
- Erbjud och utföra workshops i Design thinking för bibliotek

Mål:

- Uppföljningsbara kommunala biblioteksplaner
- Löpande nationell samverkan kring kvalitetsarbete tillsammans med Kungliga biblioteket
- Likvärdig tillgång till bibliotek i stad och land
- Stödja arbetet med nationella minoriteter på folkbiblioteken
- Utveckla arbetet med design thinking för bibliotek

Utfall:

På grund av den pågående pandemin ställdes vårens Träffpunkt biblioteksplaner först in, och sköts sen fram och omvandlades till en kort webbsändning från Kungliga biblioteket med kort varsel. Det fanns därför ingen möjlighet att anordna en regional del av träffen. Höstens Träffpunkt biblioteksplaner genomfördes med en webbsändning från Kungliga biblioteket samt möjlighet till diskussioner i Zoom. Det anordnades även en regional träff med uppföljning kring länets kommunala biblioteksplaner. I förväg gjordes en enkät om status och behov kring de lokala biblioteksplanerna. Tillvägagångssättet med enkät i kombination med ett uppföljande möte med möjlighet till diskussion kommer att fortsatt användas som metod för uppföljning av de lokala biblioteksplanerna. Två kommuner, Västerås och Köping, saknar aktuell biblioteksplan 2020.

Arbetet med design thinking på biblioteken har varit vilande under året och planeras att återupptas under 2021.

Inspiration/kunskapsdag kring nationella minoriteter och minoritetsspråk skjuts till 2021.

5.2 Utvecklingsområden Läs- och litteraturfrämjande verksamhet

De utvecklingsområden som anges är i linje med aktuell regionalkulturplan som gäller 2019-2022

- Utveckla nätverket för samverkan inom läsfrämjande mellan regionen, kommunerna, folkhögskolor, studieförbund, idrottsrörelse, kultur, skola och fritid.
- Utveckla stöd till nya modeller och metoder för läs- och litteraturfrämjande verksamhet.
- Utveckla samarbete inom Språkfrö Västmanland för att på sikt etablera ett projekt.
- Utveckla verksamhet med inspiration och kompetensutveckling till de vuxna som möter och arbetar med barn och unga.
- Genomföra en kartläggning och inventering av litterära aktörers förutsättningar i Västmanland.
- Arenor för eget skapande/skrivande för barn och unga.

5.2.1 Utveckla nätverk för samverkan inom läsfrämjande

Att arbeta läsfrämjande betyder ytterst att göra läsare av läskunniga och öppna vägar till litteraturen för de som inte läser. Det innebär också att öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar och ge fler människor möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur. I det läsfrämjande arbetet ingår även att ta bort hinder för läsning, skapa lust för läsande och stärka läsarens självförtroende och läsaridentitet.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar med att stödja folkbibliotekens uppdrag att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Vi främjar samverkan med de professioner som möter människor i behov av läsfrämjande aktiviteter. Särskilt prioriterat är att arbeta med barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer som tillhör någon av de nationella minoriteterna eller som har ett annat modersmål än svenska.

Vi stöttar folkbiblioteken genom kompetensutveckling och inspiration. Vi bidrar till att utveckla och testa metoder för att stärka läsandet, berättandet och skrivandet i länet. Vi samordnar nätverk och möjliggör möten som leder till kontakter, sammanhang och samarbeten.

Det läsfrämjande arbetet behöver utvecklas tillsammans med olika aktörer i kommunerna och mellan fler konstområden och verksamheter. I det arbetet är det viktigt att även uppmärksamma det vidgade textbegreppet, att lyfta fram film, konst, medie- och informationskompetens och olika kulturuttryck i samarbete med det läsfrämjande.

Samverkansparter:

Kommunerna, folkbiblioteken, civilsamhället, studieförbund, skola, folkhögskola, fritid och kultur. Även samarbete inom Region Västmanland, med övriga konstformer, bild och form, film och rörlig bild, museum, slöjd, litteratur, bibliotek och ung kultur samt andra verksamheter inom folkhälsa och social välfärd.

Planerad aktivitet:

Arrangera regelbundna dialogmöten, workshops, inspirationsdagar och fortbildning. Nätverksträffar för läsfrämjande frågor för bibliotekspersonal och andra yrkesgrupper som möter och arbetar med barn och unga.

Mål:

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar strategiskt och kontinuerligt med att stödja och utveckla det läsfrämjande arbetet i Västmanland tillsammans med olika professioner och för många skilda målgrupper i samhället. Att arbeta läsfrämjande betyder ytterst att göra läsare av läskunniga och öppna vägar till litteraturen för de som inte läser. Det innebär också att öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar och ge fler människor möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur. I det läsfrämjande arbetet ingår även att ta bort hinder för läsning, skapa lust för läsande och stärka läsarens självtillit och läsaridentitet.

Utfall:

Arrangerat ett fåtal kompetensutvecklingstillfällen under året, denna lägre grad av aktiviteter beror främst på pandemisituationen:

- En dag om biblioterapi som metod för att stärka barns och ungas rätt till en trygg och jämlik uppväxt, 12 mars, ca 50 deltagare.

- Webinarum: "Läsfrämjande som professionellt objekt", 18 juni, i samarbete med bibliotekshögskolan i Borås och den regionala biblioteksverksamheten i Västmanland, Uppsala, Dalarna och Sörmland, ca 100 deltagare från Västmanland, Uppsala, Dalarna och Sörmland
- Arbetsgrupp med bibliotekarier, för att utveckla arbetet med små barn och för att förbereda för en bokstartsansökan, har träffats 200603, 200825, 200916, 201214.
- Nätverksträff
- Nätverksmöte för erfarenhetsutbyte och inspiration inom barn- och ungdomsbibliotek om metoden tidskriftklubb och skriften Barn, böcker, delaktighet och inflytande, 201118

5.2.2 Utveckla stöd till nya modeller och metoder för läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Samverkansparter:

Bibliotek i Västmanland, kulturrådet, andra regionala biblioteksverksamheter, andra regionala nätverk, osv.

Planerad aktivitet:

Utreda former och förutsättningar för arbetet.

Utfall:

Har inte getts stöd under 2020 så specifikt. Arbete pågår med att kartlägga och förankra och undersöka vilka behov som finns. Plan framåt är att förankra en modell för läsfrämjande inom arbetet med en inom regional kulturgaranti. Har stöttat enskilda bibliotekarier som velat söka egna medel för projekt.

5.2.3 Utveckla samarbetet inom Språkfrö Västmanland för att på sikt etablera ett projekt

I Västmanland ger vi alla barn som föds en bok genom ett samarbete mellan Region Västmanland, barnavårdscentralerna och folkbiblioteken i länets tio kommuner.

Samverkansansparter:

Barnhälsovårdsenheten, Bibliotek i Västmanland, språknätverket, andra strategiska nyckelpersoner inom regionen, olika professioner, förskola, öppen förskola mm

Planerad aktivitet:

- Arrangera en årlig kunskapsdag
- Nätverksmöten inom Språkfrö Västmanland
- Förankra i lednings-/styrgrupp
- Hitta långsiktig finansiering
- Arbeta fram och förankra urval av gåvobok
- Utveckla ny logga för arbetet och informationsmaterial.
- Utveckla samarbetet och samverkan mellan folkbiblioteken och barnhälsovården.

Mål:

- Långsiktig finansiering av gåvobok till alla barn som föds i länet.
- Familjen måste inkluderas för att stödja små barns språkutveckling. Samverkan mellan olika instanser och aktörer så som Barnhälsovården (BHV), bibliotek, förskola och logopedi kan åstadkomma långsiktiga och hållbara insatser i språk-stödjande program för småbarnsfamiljer.
- Föräldrarnas engagemang och en positiv attityd till läsning i hemmet
- Tillgång till böcker och metoder
- Hög kvalitet i samspelet mellan barn och vuxen vid läsningen
- Stark samverkan och sektorsövergripande nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom regionala och kommunala språknätverk med folkbibliotek, regional biblioteksverksamhet, barnhälsovård, förskola och logopedi
- Långsiktiga och hållbara insatser i språk-stödjande program för småbarnsfamiljer

Utfall:

- I samverkan med barnhälsovårdsenheten har verksamheten utvecklat samarbetet i språknätverket, som har haft 1 träff under året, 2020. Samarbetet utvecklas löpande men har haft en lägre mötestakt p g a pandemisituationen under 2020.
- Ny affisch framtagen, med tydlig info till föräldrar. Utskickad till alla bibliotek.
- Utvecklat samarbetet inom Språkfrö Västmanland för att under 2021 starta upp ett Bokstart Västmanland projekt. Arbetet har förankrats med en arbetsgrupp och i styrgruppen för Bibliotek i Västmanland. Anskökan till kulturrådet skickades in 200923. Projektmedel, 1,2 miljoner kronor, beviljades i november 2020. Projektet Bokstart Västmanland startar 2021.
- Ingen möjlighet att genomföra kunskapsdag inom Språkfrö Västmanland p g a pandemisituationen under 2020.
- Samarbeten med finsk förvaltningsområdet, gåvobok på finska distribuerad ut till biblioteken i de kommuner som är finskt förvaltningsområde.

5.2.4 Utveckla läsfrämjande verksamhet med inspiration och kompetensutveckling till de vuxna som möter och arbetar med barn och unga*Samverkansparter:*

Bibliotek i Västmanland, kulturutveckling litteratur, andra regionala nätverk, osv.

Skola, förskola, språknätverket, m fl

Planerad aktivitet:

Nätverksträffar, Dialogmöten, erfarenhetsutbyte, workshops och fortbildning

Mål:

Arrangera Kunskapsdagar, inspirationsmöten och möjliggöra erfarenhetsutbyten

Utfall:

Har under 2020 genomfört 2 möjligheter till litteratordiskussioner vid nätverksträffar.

5.2.5 Genomföra en kartläggning och inventering av litterära aktörers förutsättningar i Västmanland.

Samverkansparter:

Övriga konstformer inom kulturutveckling; film, konst (bild och form), bibliotek och ungekultur, därutöver även kommunerna, civilsamhället, fria kulturutövare, författare, förlag och bokhandlare verksamma i Västmanland.

Planerad aktivitet:

Kartlägga de verksamma inom litteraturområdet i länet och vilka villkor och stöd till författare som finns i Västmanland. Kartlägga förutsättningar för litteraturen i Västmanland: Vad finns det för förutsättningar, stöd, nätverk och kännedom (marknadsföring) inom litteraturområdet?

Bilda ett nätverk för kulturella och kreativa näringar i Västmanland (i samverkan litteratur, konst och film).

Erbjuda kompetenshöjande insatser för både aktörer inom kulturella och kreativa näringar samt för tjänstepersoner och politiker genom att arrangera regelbundna dialogmöten, workshops och nätverksträffar.

Arbeta aktivt för att delge författare, kulturskapare om aktuella projektmedel och stipendier.

Mål:

- Stärka litteraturen i Västmanland. Etablera litteraturen som konstform i länet. Litteraturen är en konstform bland andra konstformer och i Västmanland är det till stor del folkbiblioteken som tillsammans med andra aktörer som författarna, förlagen och bokhandlarna som främjar, har god kunskap om och tillhandahåller litteratur.
- Verka för ökade arbetsmöjligheter för professionella utövare inom litteratur. Stärka dessa utövares arbetsmarknad och få en närmare samverkan mellan kultur och näringsliv i samarbete med andra konstformer.

Utfall:

Utredningen Litteraturen som konstform i Region Västmanland pågår, en delredovisning skedde i april 2020 och utredningen kommer presenteras i sin helhet hösten 2021.

Kulturlabbet Västmanland var verksamt för andra året - ett nätverk för kulturella och kreativa näringar i Västmanland (i samverkan mellan konstområdena litteratur, bild och form samt film) med programförklaringen: "Kulturlabbet Västmanland är en mötesplats för konstformerna litteratur, konst och film, en dynamisk träffpunkt med kurser, workshops och föreläsningar. Vi rör oss mellan det globala och lokala.

Tar stora generella grepp och borrar in oss i detaljer. Vi väcker frågor och skapar debatt. Kulturlabbet är ett labb, en plats att pröva nya tankar, en kreativ hubb och verkstad.”

Genomförda insatser

- Kulturlabbet Västmanland arrangerade ett publikt samtal om trender inom samtidskonsten på Karlsgatan 2 den 29 januari.
- Under våren genomfördes en kurs för professionella författare med Monika Fagerholm. (kursen startade på Karlsgatan 2 i mars, resterande träffar digitala)
- I anslutning till Västerås Litteraturfestival (Stadsbiblioteket Västerås) den 16 oktober arrangerades en digital startkonferens för projektet Omställningsberättelser (Berättelsens kraft för en hållbar omställning).
- Under Västerås Litteraturfestival den 17 oktober finansierades fyra digitala författarframträdanden av regionala författare, filmerna producerades av biblioteket.
- Region Västmanland var tillsammans med Region Jämtland Härjedalen värd för det nationella nätverket NÄLLI:s årliga konferens för regionala litteraturutvecklare den 24-25 november. Temat för konferensen var Författarnas villkor och det litterära klimatet. Fördragande: regionala författare, Sveriges Författarförbund, Upphovsrätsorganisationen KLYS, Statens Kulturråd, VLT/MittMedia och Kritiklabbet.

6 Projekt

6.1 Omställningsberättelser

Omställningsberättelser (Berättelsens kraft för en hållbar omställning) ett treårigt projekt i samverkan med Lunds universitet beviljades medel av Kulturrådet i april. Efter utlysning har en konstnärsgrupp med sju kulturskapare (författare, filmare, konstnärer och en dansare) rekryterats och under hösten har de genomgått utbildning i konstnärligt driven processutveckling, under ledning av Kulturinkubatorn Transit. I december lanserades podden Omställningsberättelser. Ett samtal med forskaren Alexandra Nikoleris och regissören Jakob Hultcrantz Hansson livestreamades den 27 november (senare publicerat som podd inom ramen för Omställningsberättelser) Poddsamtal med Omställningsberättelsers konstnärlige ledare Mats Söderlund och konstnären Cecilia Mårtensson spelades in den 17 december.

6.2 Språkfrö Västmanland

I Västmanland ger vi alla barn som föds en bok genom ett samarbete mellan Region Västmanland, barnavårdscentralerna och folkbiblioteken i länets tio kommuner.

Genom satsningen vill vi uppmuntra familjer med små barn att leka med språket, att samtala, sjunga, rimma, ramsa, berätta och läsa tillsammans.

Språkfrö Västmanland är en samverkan med regionala och kommunala aktörer inom Barnhälsovård (BHV), bibliotek, familjecentraler, öppna förskolor, förskolor och logopedenheten. Vi arbetar tillsammans för barns språkutveckling och vill skapa långsiktiga och hållbara insatser genom olika språkstödjande aktiviteter för små barn och deras vårdnadshavare. Vi lämnar ut material och skapar tillfällen för kompetensutveckling till de professioner som möter målgruppen. Kulturutveckling samordnar språknätverket som finns för att utveckla samarbetet.

Målet med samarbetet är att:

- utveckla samarbeten mellan bibliotek, barnhälsovård, öppen förskola och förskola
- driva ett språknätverk och arrangera nätverksträffar
- utarbeta informationsmaterial till föräldrar och personal och kvalitetssäkra gåvoboken
- skapa långsiktiga och hållbara insatser genom olika språkstödjande aktiviteter
- arrangera kunskapsdagar kring små barns språkutveckling

I språknätverket ingår:

Elin Jansson, bibliotekschef, Fagersta kommun,

Brigitta Juthstrand, barnbibliotekarie, Fagersta kommun,

Adina Dragoescu, bibliotekarie, Fagersta kommun,

Jessica Roos, vårdutvecklare, Barnhälsovårdsenheten, Region Västmanland,

Tatiana Kjellson, psykolog, Barnhälsovårdsenheten, Region Västmanland,

Linda Henriksson, samordnare barn- och ungdomsbibliotek, Västerås stad,

Susanna Björklund, logoped, Region Västmanland,

Philippa Nordmark, enhetschef Logopedi, Region Västmanland,

Johanna Karlsson, enhetschef för mödra-och barnhälsovårdspsykologerna, Region Västmanland,

Marie Häggström, enhetschef, öppen förskola och familjecentrum, Västerås stad,

Martina Norling, lektor och forskare, pedagogik och didaktik, Mälardalens högskola,

Camilla Kulläng, logoped, förskola, Västerås stad,

Nicoletta Fornari, kultureksekreterare, Västerås stad,

Cajsa Broström, kulturutvecklare, Region Västmanland

Samverkansparter:

Barnhälsovården, folkbiblioteken och andra professioner som behövs för att blida ett sektorsövergripande nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom att utveckla regionala och kommunala språknätverk med folkbibliotek, regional biblioteksverksamhet, barnhälsovård, förskola och logopedi.

Aktivitet

Utveckla språknätverket inom Språkfrö Västmanland

Dialogmöten, workshops och fortbildning.

Nätverksträffar

Gåvobok till alla barn som föds i länet via hembesök från Barnhälsovårds-sjuksköterskor när barnet är ca 8 månader.

Verka för finansiering på lång sikt för Språkfrö Västmanland och dessa gåvoböcker

Utveckla samarbetet och samverkan mellan folkbiblioteken och barnhälsovården.

Inspirationsdag

Mål

Familjen måste inkluderas för att stödja små barns språkutveckling. Samverkan mellan olika instanser och aktörer så som Barnhälsovården (BHV), bibliotek, förskola och logopedi kan åstadkomma långsiktiga och hållbara insatser i språk-stödjande program för småbarnsfamiljer. 80 % av ditt ordförråd kommer från det som du läser eller får läst för dig. En god språkutveckling är en grund till jämlik hälsa för alla barn 0 - 5 år. Ett rikt och utvecklat språk är en viktig grund för barnets möjligheter i livet. Språket är en grundläggande rättighet och viktigt för att kunna kommunicera, informera sig, vara delaktig i samhället och ta del av litteratur och kultur. Språkligt samspel före 3 års ålder har mycket stor betydelse för den fortsatta utvecklingen för språk-, läs- och skrivinläring.

Vid skolstart kan ett barn i snitt 7000 ord. Men ordförrådet kan skilja mellan 5000 och 17 000 ord och läsning bidrar starkt till det större ordförrådet.

BHV och biblioteken är en viktig aktör när det gäller att prata med föräldrar om hur barns språkutveckling kan främjas. Biblioteken och BHV kan på olika sätt stötta detta i samarbete med föräldrar, förskola, öppen förskola, logopedmottagningar, skola, m.fl. aktörer som verkar för alla barns rätt till ett välutvecklat språk.

Viktiga faktorer för en positiv språkutveckling är:

- En positiv attityd till läsning i hemmet
- Föräldrarnas engagemang
- Regelbunden högläsning
- Tillgång till böcker, tidningar etc. i hemmet

→ Hög kvalitet i samspelet mellan barn och vuxen vid läsningen

Det viktiga är det lilla barnet med en nära vuxen i centrum och hur vi aktörer runt dem samverkar för att skapa en god grund för språkutveckling och läslust. Vi ska berätta om hur viktigt det är att läsa tillsammans med sitt lilla barn. Det när föräldrar, BHV-personal, bibliotekspersonal och personal på förskola och öppen förskola samarbetar som vi tillsammans kan stärka små barns språkutveckling i Västmanland.

Ett sätt att göra detta är att stärka samverkan och bilda sektorsövergripande nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom att utveckla regionala och kommunala språknätverk med folkbibliotek, regional biblioteksverksamhet, barnhälsovård, förskola och logopedi. Det kan ske genom exempelvis dialogmöten, workshops och fortbildning. Samverkan mellan olika instanser och aktörer kan åstadkomma långsiktiga och hållbara insatser i språk-stödjande program för småbarnsfamiljer.

Utfall

I samverkan med barnhälsovårdsenheten har verksamheten utvecklat samarbetet i språknätverket, som har haft 1 träff under året.

Det har inte genomförts någon kunskapsdag för berörd personal under 2020 p g a pandemisituationen.

Gåvoboken Knacka på! som ska användas under 2020 och 2021 har fördelats ut till alla länets kommuner. Affisch och arbete med att fördjupa projektet med ett kulturrådsprojekt bokstart Västmanland.